

lokalhistorie

Mange bekker små i S

Ruklabekken har de fleste hørt om. Men få av dagens yngre sandefjordinger har kjennskap til Åslybekken, Vaalabekken, Sillebekken, Mobekken og den som fikk oppnavnet «Nilen». Alle endte de i havnebassenget.

Før byen ble urbanisert og bekkene lagt i rør og kulvert, spilte de lokale vassdragene en stor rolle i dagliglivet. Her hentet folk vann, her vasket og skylte kvinnene klær, og her fisket småguttene med sine stenger og håndsnører og la ut ruser. Særlig Ruklabekken var såpass bred og dyp at man kunne ro et godt stykke oppover, og flere steder var det bygget broer med solide smijernsrekkverk (Braade bru, Holmbrua).

Det er nok å betrakte det fallende terrenget rundt bykjernen for å innse at her måtte det strømme vann fra høyere til lavere nivåer i retning fjorden. Se bare på Virik og Hauan, Ekeberg og Bugården og åsene i nord opp mot Mokollen, Mattisberget og Mølleråsen - videre mot Orelund, Ragnhildbru og Preståsen helt rundt mot Oddefjell, Grønli og Breili. I dag er det ikke lett å se hvor bekkene løp nøyaktig, siden det meste er dekket av asfalterte gater og bebyggelse. Men noen vet - og visste.

Sandberg tegnet kart

Undertegnede hadde gleden av å lytte til tidligere kinosjef Henrik Sandberg når han fortalte om «gamle dager» og fra sin egen oppvekst. Han ga meg en gang et kart der de viktigste bekkene var tegnet inn sammen med gateløpene og andre faste punkter. Han visste også hvorfor bekkene hadde navnene sine.

Jorund Bjerkely på Sandefjord Kommunes tekniske avdeling har full oversikt over hvor alle små bekker i kommunen er lagt i rør.

En som vet mye om dagens situasjon, er Jorund Bjerkely i kommunens tekniske etat. Hun har full oversikt over det underjordiske Sandefjord, og er snar til å printe ut rør-, kulvert- og kanalsystemet. Rødt på kartene betyr ledningsnett for felles avløp og overvann, grønt betyr rent spillvann («kloakk»), sorte streker står for det rene overvannsnett, og de lilla er pumpeledningen som frakter avløpsvann til Enga for rensing. «AFK» betyr kanal, men ikke noe som går åpent i dagen.

Omtrent som i gamle dager

Sammenligner man Sandbergs håndlagde kart over de mer eller mindre åpne bekkene i tidligere tider, er det faktisk mye som stemmer med hovednett for overvann og kloakk i 2012. «Bøkanalen», den store overvannskulverten, går fra Mosserød- og Motraktene under Sandefjordsveien helt til den tar av østover ved Holmbrua og Søbergkvartalet og deretter retter seg ut sydover under Badeparken forbi Hjertnes og Rica Park Hotel før den ender i hesteskoen. Navnet «Bøkanalen» har den etter tidligere

ordfører Frithjof Bøe.

Han var ordfører under storflommen i august 1950 da Ruklabekken virkelig gikk over breddene sine, og kommunen forsto at noe måtte gjøres.

Bøkanalen vekker minner hos 50-årenes guttunger, som gikk oppreist i denne «kanalen» fra jernbanebrua bak Tempokrysset (det var ikke bru der da), under byen og helt ut til havna. Grisete var det, og luktet vondt gjorde det, men manndomsprøven var likevel lokkende. Vi gikk med både lommelykter og tyrfakler. Skremt ble de av datidens våghals som en gang passerte under Gustavsens bensinstasjon omtrent der Søbergkvartalet er nå, og faklene antente bensindampen som hadde forvillet seg ned i dypet. En ildkule skremte vannet av følget. Heldigvis gikk trekken utover mot Hesteskoen så ingen ble skadet.

Der gikk bekkene

Hvor gikk så bekkene? Ruklabekken, eller Mobekken som den heter på enkelte strekninger, kom fra «Modalen» og vestsiden av Mokollen, krysset under da-

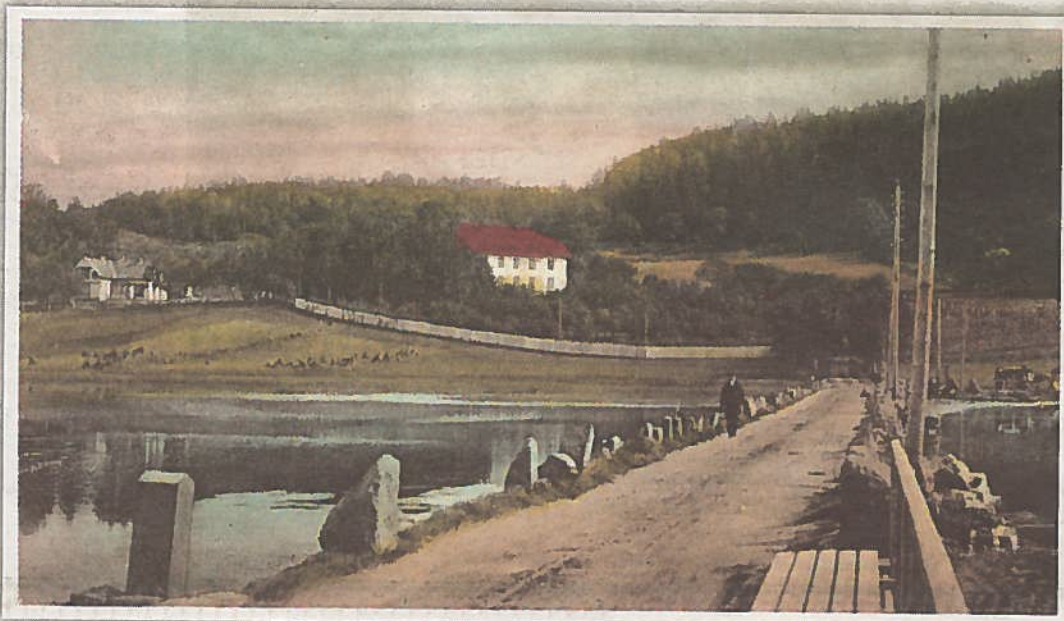

gens Skiringssalvei ned mot «Tælaverket» og gåsedammen (dagens helsepark, sykehusbygg og lasarett). Den fortsatte gjennom Rukla (Sandefjordsveien nå) og dreide østover langs vestsiden av Prinsens gate og mellom Torggata og Hjertnespromenaden. Derfra svingte den sydover omtrent der Torget 1 A er i dag, passerte Bryggegate og «Nedre kino», og forsvant ut ved Utstikker 2 på Brygga.

Inntil boligkomplekset langs Hjertnespromenaden ble reist, lå restene av Ruklabekken like under bakkenivå på baksiden av husrekken i Torggata - i kulvert.

Sillebekken (kalt Åslybekken lenger

FOR OG NÅ

andefjord

Den 24. august 1950 gikk Ruklabekken over sine bredder samtidig som springflo og høyvann satte deler av Sandefjord sentrum under vann. Etter denne oversvømmelsen ble den såkalte "Bøkanalen" bygd for å ta unna overvann fra store nedbørsmengder.

nede i løpet) kom fra nedre del av Moveien, Lunden og Åslyparken og var innom begge husmannsplassene Øvre og Nedre Myra før den gikk under «Armogaden» (Landstads gate) og «Langgaden» (Kongens gate) og løp til sist ut i Ruklabekken ved «Braade Bro» på sydsiden av Torggata ikke langt fra Thor Bryns gate.

Vaalabekken startet i åsen

bak jernbanen og Sandarveien ikke så langt fra Dølebakken, gikk under dagens jernbaneområde (vannet går fortsatt i rør under her) og fortsatte på østsiden av kirkegårds-muren til Sandefjord kirkegård (Busstasjonen). Etter å ha krysset dagens Landstads gate ble samme bekk kalt «Nilen» på folke-munne. Navnet Vaalabekken kommer av Anne Vaala, alias

Anne Rasmusdatter. Bekken rant også ut i Ruklabekken nede ved dagens torv.

Av Sandbergs kart fremgår det at der også rant flere bekker fra Orelund og Gokstadveien som gikk sammen i en større bekk mellom Bjerggata og det gamle havnesporet (nå Museumsgata). Den løp ut omtrent ved Brødrene Berggren.

Tekst og foto: Bjørn Hoelseth

Kamfjordkilen

Anders Christiansens kolorerte postkort fra Kamfjordkilen 1912, viser en vakkert beliggende hovedbygning på gårdsbruket Vestre Kamfjord tilhørende skipsreder Christen Christensen. Tre år senere overførte han eiendommen til sin sønn Søren Christensen. Allerede i 1907 hadde jord og skog blitt overført til gårdbruker Jørgen Jahre på Lasken. Selve bygningen rommet i mange år rederikontorene til Thor Dahl. Bildet er tatt på høstparten idet oppsatte kornrauk tydelig kan sees på jordet nedenfor. Veien over kilen er lagt på en solid steinfylling, og helt foran til venstre sees grensesteinen mellom kommunene Sandar og Sandefjord. Til høyre sees en del av brua som går gjennomstrømming av vannet. I mange av

årene etter at dette vakre bildet ble tatt, fungerte Kamfjordkilen som en offentlig fylling. Mange husker tilbake på området som et svært lite hyggelig sted. Dagens bilde viser derimot et av de mest trafikkerte og brukte områder i hele Sandefjord. En variert næringsvirksomhet preger idag denne tidligere fyllinga. Midt på bildet sees fortsatt gården Vestre Kamfjords framhus vel bevart. Jordet foran ligger der fremdeles, selv om dette ikke kommer fram på bildet. Den vakre eiendommen har siden 1965 tilhørt Jytte Ranberg og hennes døtre.

Tekst: Harald Fevang
Foto nå: Gro Midttun

Foto før: Anders Christiansens postkort

Saker og ting som
setter minnene i sving

Før melkekartongens tid

Det var en gang da folk brukte private melkespann når de skulle kjøpe melk på meieriet på Aagaards plass, eller i et av meieriutsalgene i byen. Dette er et enlitterspann, de fleste familier hadde gjerne treliters. Den pasteuriserte melken ble

langsomt og omstendelig øst opp fra de store meierispannene i kjølerommet i utsalget. Hentet man melk direkte fra en gård, fløt fløten på toppen. Den ble skavet av for kaffebløte. Deretter kom melkeflaskene, en ren revolusjon i bransjen. Det var pant på dem, og folk hadde med seg flasker i bytte. Det var ulik farge kork på melk, fløte og surmelk. De sølv- eller gullaktige korkene kunne omgjøres til juletrepynt, for eksempel bjeller.

Tekst og foto: Bjørn Hoelseth

MT «Thorshavn» (1950)

Motortanker «Thorshavn», den andre i rekken med dette navnet, ble bygget ved Joseph L. Thomson & Sons Ltd, North Sands, Sunderland for Bryde & Dahls Hvalfangerselskap A/S (AS Thor Dahl), Sandefjord i 1950. Hun var på 15.185 tdw, og som de fleste fartøy bygget i denne delen av verden på den tid, utstyrt med en Doxford hovedmotor på 4.400 bhk. Hun ble satt inn i råoljefarten. Grunnet dårlig oljemarked, ble hun utleiet som transportbåt for Chr. Salvesen i fangstsesongen 1961/62. Etter ankomst Sandefjord gikk hun i opplag i Sandefjord. Tankmarkedet var fremdeles dårlig. Solgt til Whiteleaf Compania, Raviera SA, Panama 24/7-1963, omdøpt «Mar del Plata». I 1966 blir hun solgt til S/A Avanti, A/S Glarona & A/S Navalis (Tschudi & Eitzen), Oslo. Omdøpt «Sirplata». Videre solgt til Dover Shipping Corp., Panama i 1968. Omdøpt «Soverino». Så i 1969 solgt til det indonesiske oljeselskap Pertamina, og får navnet «Permina 106». Brøt ut brann 13/10-1969 mens skipet lastet i Sungei Gerong, Indonesia. 5 av besetningen omkom. Hun fikk så store skader at hun ble solgt for opphugging. Hugging påbegynt i Kaohsiung 20/10-1970.

Tekst: Ragnar Iversen
Foto via Narve Sørensen

MINNER
FRA NÆR
FORTID

SANDEFJORD
LOKALHISTORISKE SENTER
på Pukkestad gard

Har du bidrag til denne siden?

Levør det i avisresepsjonen mkr. Lokalhistorisk senter. Bilder merkes med hvem, hva, hvor, når og helst med en liten beskrivelse. Husk navn og adr. på utlåner. Har du elektronisk stoff, send det til: lokalhistorie@sb.no

Sandefjord Lokalhistoriske senter info-gruppe:

Sideansvarlig Harald Fevang, bildeansvarlig Bjørn Marum Olsen. Medarbeidere; Sven Erik Lund, Ragnar Iversen, Bjørn Hoelseth, Dag I. Børresen, Gro Midttun, Svein Olav Løberg, Roger Davidsen. Kontaktperson: Sven Erik Lund, tlf. 928 27 154 – sv-er-lu@online.no